

Қарағанды мемлекеттік медицина университеті

Морфология кафедрасы

СӨЖ

Тақырыбы: «Адамның жасы мен жынысына байланысты терінің ерекшеліктері»

Орындаған: Жүсіп А.Б
Топ: 3-018 ЖМФ
Қабылдаған: Есимова Р.Ж.

Қарағанды 2018 жыл

I Кіріспе

II Негізгі бөлім

- ✓ *Жасқа байланысты адам терісінің кезеңдері*
- ✓ *Балалардың терісінің құрылысы*
- ✓ *30жасан жоғары жастық ерекшеліктер*
- ✓ *Терінің функциялары*

III Қорытынды

Пайдаланылған әдебиеттер

Жоспар

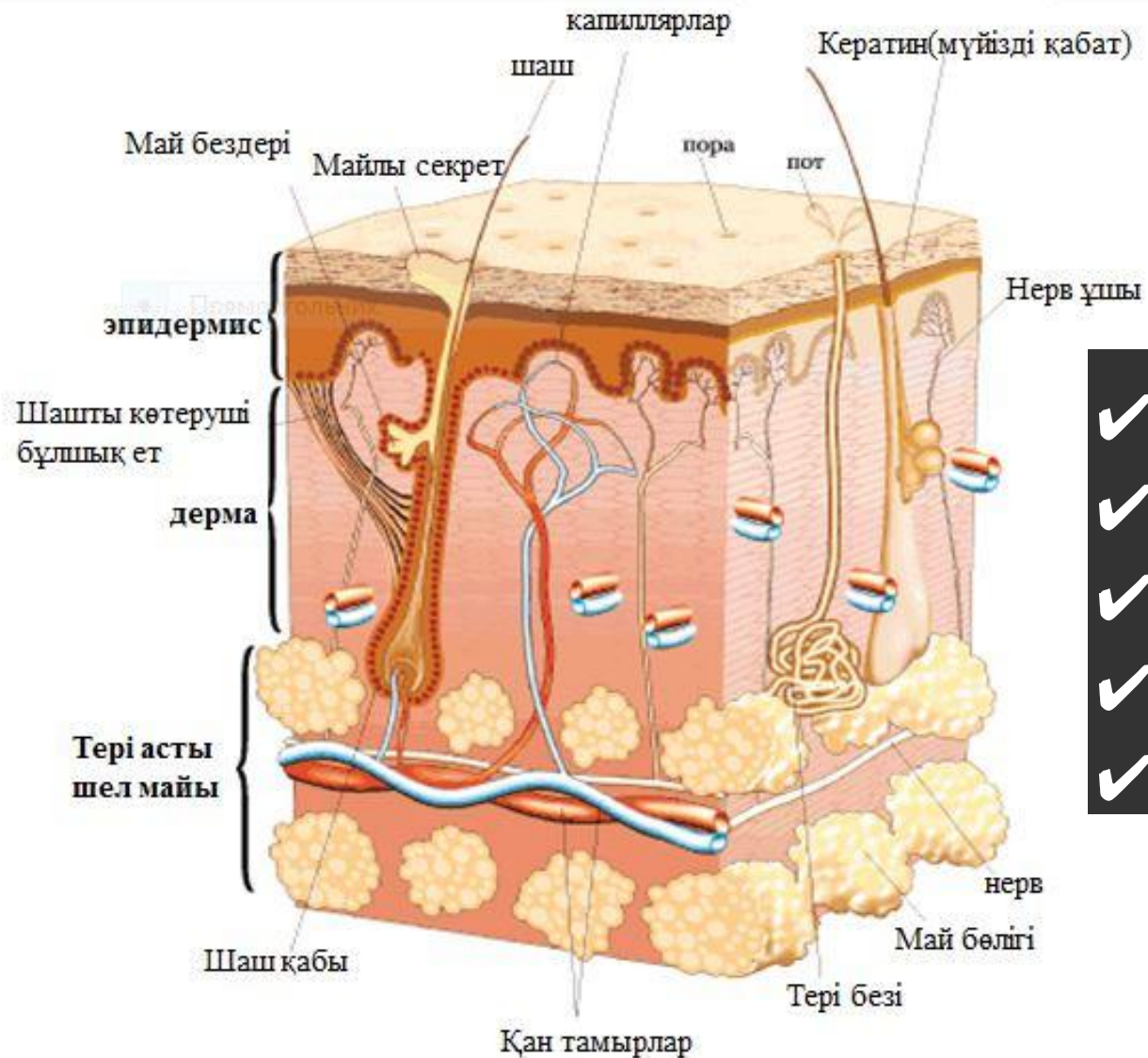
Кіріспе

Тері – біздің денеміздің сыртқы жабыны. Ол мықты, серпімді болады. Бұл адамның жеңіл және еркін қозғалуына мүмкіндік береді. Тері адамның ішкі мүшелерін сыртқы соққыдан қорғайды және судың мөлшерін белгілі бір көлемде сақтайды. Таза және ауруға шалдықпаған тері организмге әр түрлі микробтардың енуіне жол бермейді. Тері жүйке талшықтарының ұштарымен торланған. Сондықтан біз ыстықтың, суықтың әсерін, сипау және ауру сезімдерін қабылдап, өзімізді күюден, үсуден, жарақаттанудан қорғай аламыз. Тері организмнің ысып немесе суып кетуіне және дененің қызуын сақтауға қатысады. Организмдегі зиянды заттар, мөлшерден артық тұздар тері арқылы (термен) бөлініп отырады. Тері газдардың алмасуына қатысады, оттекті сіңіріп, көмірқышқыл газын бөледі. Тері — сезім мүшесі.

Жасқа байланысты адам терісінің

кезеңдері:

- ✓ Нәрестенің терісі;
- ✓ Баланың терісі;
- ✓ Жасөспірімнің терісі;
- ✓ Ересектердің терісі;
- ✓ Кәрілердің терісі.

Нәрестенің терісі

1. Нәрестенің терісі – ірімшіктей таза, майланған қабатпен астарланған, ол қабат майдан, гликогеннен, тұздардан, холестериннен, иісті қышқылдардан және дәрумендерден тұрады. Бұл қабат бірнеше күннен кейін, кебу әсерінен жоғалады.

Мұрын терісінде сары-ақшыл дақты нүктелер болады, ол жатырдағы артық май бездерінің секретінің нәтижесі болып табылады, бірақ олар да 1-2 аптадан кейін жоғалады. Нәрестенің терісіне алғаш қоршаған орта ықпалдары әсер еткенде — нәресте эритемасы дамиды немесе физиологиялық терінің қызаруы. Терінің түсі ақшыл-қызыл, кейде көкшіл реңді болып келеді. 2-3 күннен кейін гиперемия қайтып, аяқ пен алақан терісінің қабыршықтануы болады.

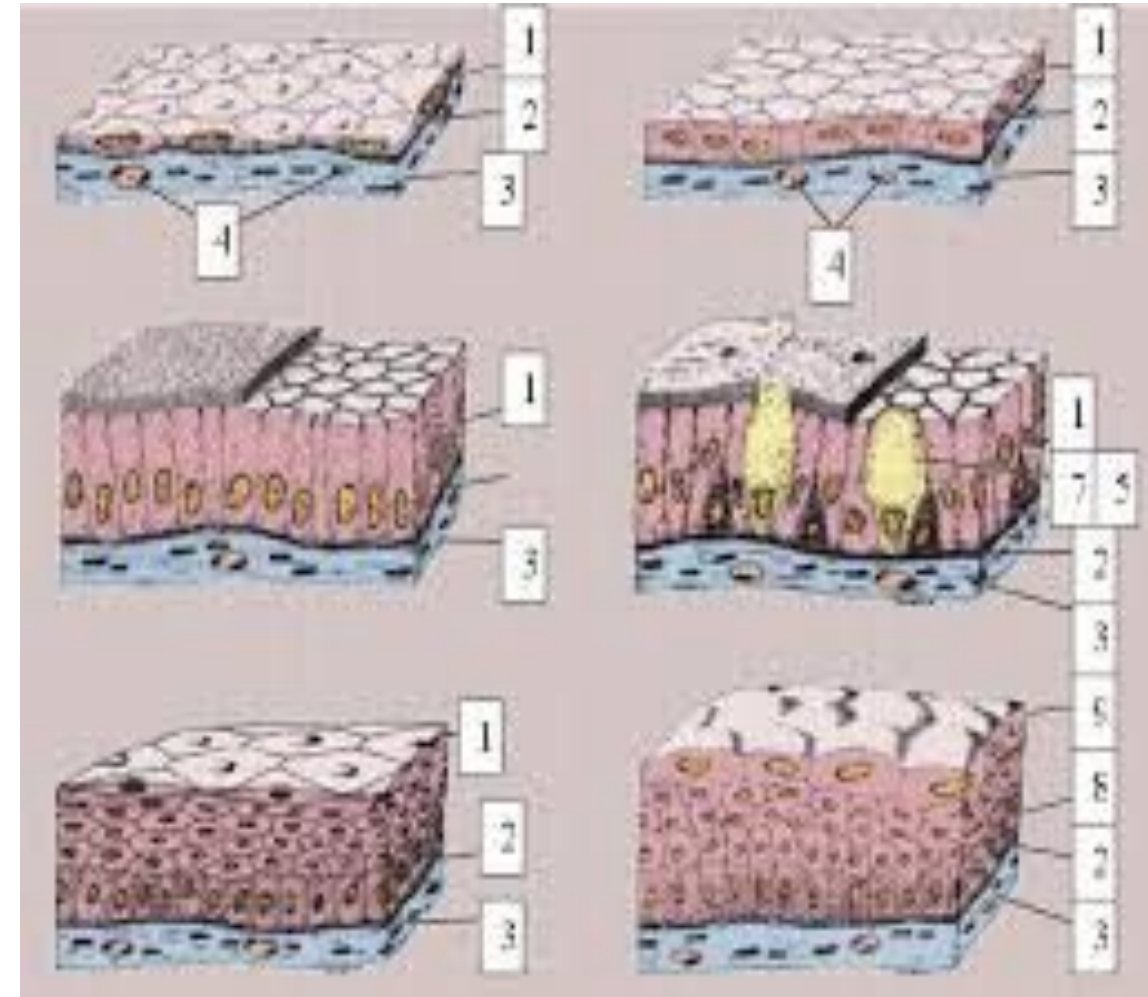
Мұның барлығы нәрестедегі өткінші болатын құбылыстар.

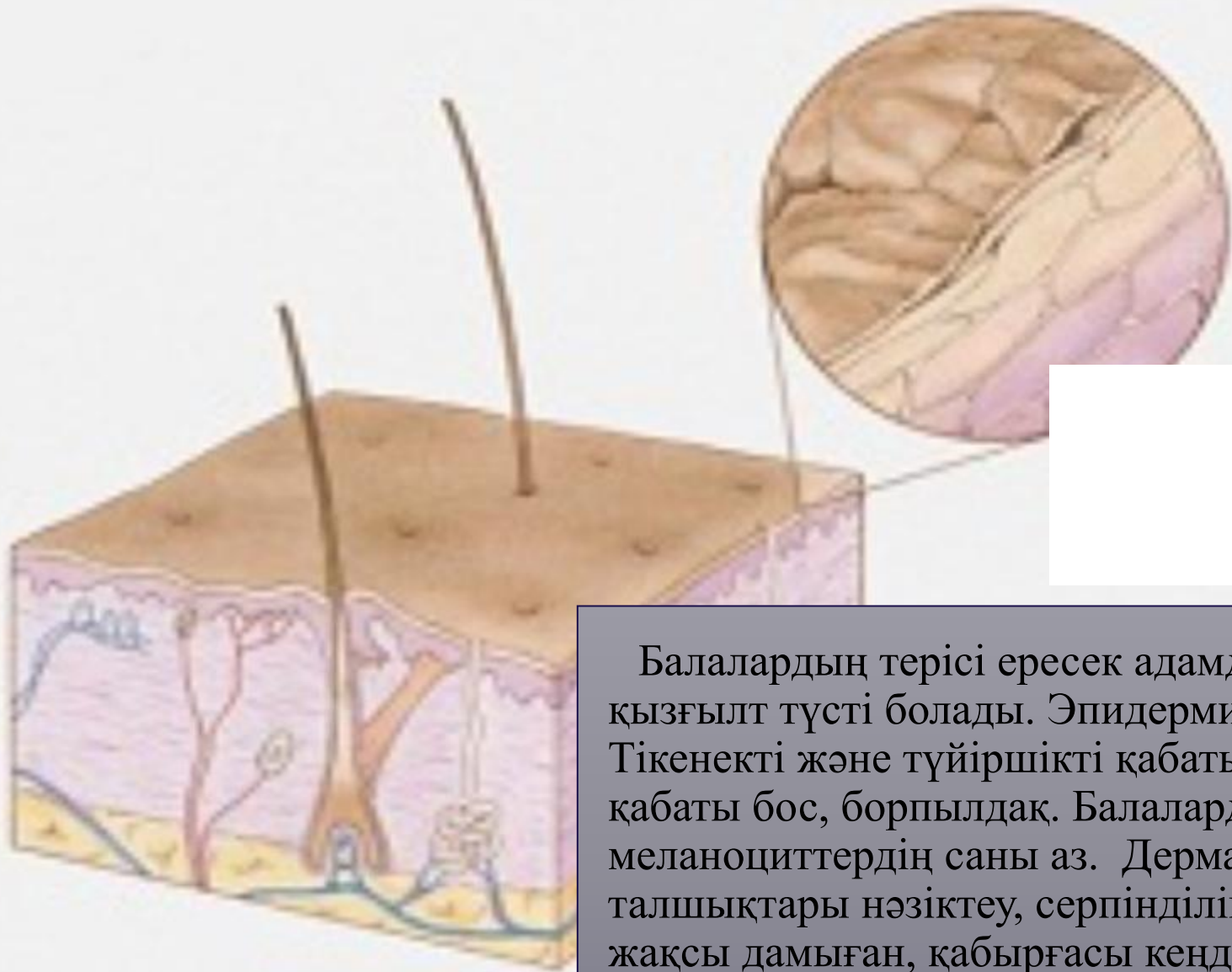
2. Бала терісі — жұқа, нәзік, бездерінің белсенділігі төмен. Терінің өсуі мен дамуы жүріп жат-қандықтан, егер зақымдалса, тез қалпына келеді.

3. Жасөспірімнің терісі – бұл эпидермис қалыңдап, тері бездері жетілген кез. Ағзаның интенсивті жетілуіне байланысты тері бездерінің белсенділігі артады

4. Ересектердің терісі — тері нағыз жетілген кез, бұл кезеңде тұлғалық жеке ерекшеліктерге байланысты бірқалыпты тері типі қалыптасады(қалыпты, құрғақ, сезімтал, аралас тері). Ол қоршаған ортадағы түрлі биологиялық, химиялық, физикалық, механикалық ықпалдарға байланысты болады.

5. Қарт адамдардың терісі — тері қажы бастайды, қордағы қорғаныш ықпалдары әлсірей бастайды, тері бездерінің, бағаналы жасушаның белсенділігі төмендеп, тері ылғалдылығын жоғалтады, серпімділігі мен эластикалық қасиетін жоғалтады, әжімдер пайда басталады.

Балалардың терісі

Балалардың терісі ересек адамдарға қарағанда нәзік, жұмсақ, ашық қызғылт түсті болады. Эпидермис қабаты жұқа, қабаттарға анық бөлінген Тікенекті және түйіршікті қабатында қатарлар саны аз, ал мүйізденген қабаты бос, борпылдақ. Балаларда пигмент өндірудің төмендеуінен меланоциттердің саны аз. Дермасы жұқалау, коллагенді ретикулярлық талшықтары нәзіктеу, серпінділігі әлсіз. Балалардың терісінде капиллярлар жақсы дамыған, қабырғасы кеңдеу. Шаштың фолликулары жақсы дамыған, ал май бездері жеткілікті дамымаған. Тер бездері ересек адамдарға қарағанда жақсы дамыған.

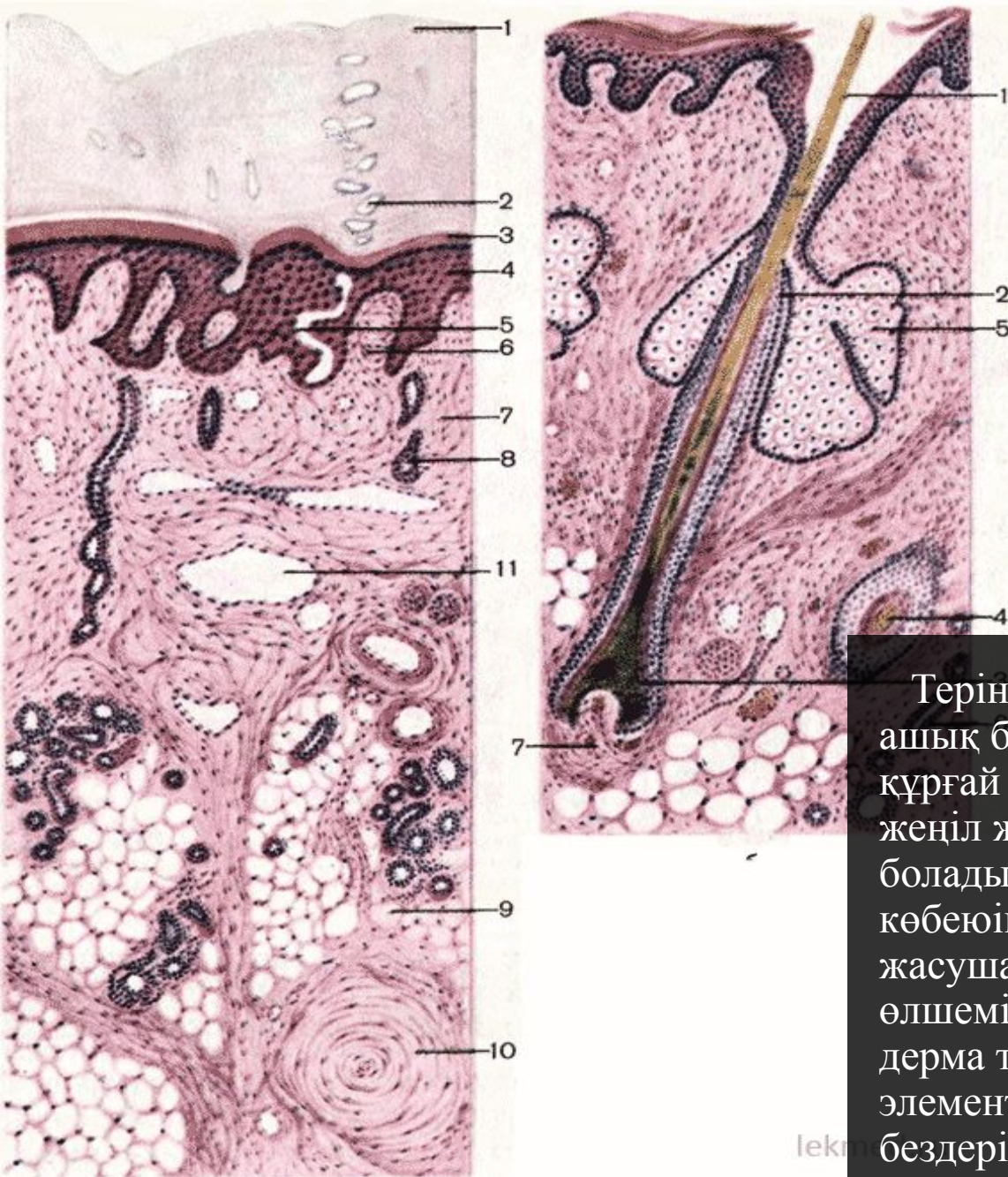
Жаңа туылған нәрестелерде тер бездері ересектерге қарағанда 12 есе үлкен. Тек жаңа туылған нәрестелерде 2-5 күнінен бастап бірінші бетте, сосын алақанда және дененің қалған аймақтарында теріөндіру процессі жүре бастайды. Нәпестелердің алғашқы Зайында тері бездері және шығарушы өзектері дұрыс дамымайды, қызметі жеткіліксіз болады. Тек 3 жастан бастап тері бездерінің қызметтік белсенділігі толық дамиды. Бұл балалардағы терінің иннервациялануының аяқталуымен түсіндіріледі.

Май безері жаңа туылған нәрестелерде жоғарыда орналасады, сондай ақ ересектерге қарағанда 6-8 есе көп. Өмірінің 2жылынан бастап май бездерінің қызметі төмендейді және пубертантты кезеңде көбейе бастайды, яғни жыныстық жетілу кезінде. Балаларда өмірінің алғашқы 6-шы айында жылуреттеу орталығы болмайды, сондықтан бала айналасындағы температураға байланысты тез салқындайды немесе тез ысып кетеді. Балалардағы тер бездері ересектермен салыстырғанда холестериннің мөлшерінен 5 есе артық.

Сәби терісінде барлық нерв ұштары бар, бәрі де жете дамымаған, тек 6 айлығында ғана жетіледі. Тері төмен жатқан тіндермен тері асты май қабаты арқылы байланысады. Бұл қабат теріні дене қозғалғанда жебіртылып кетпеуін, теріні еркін қозғалысқа келтіруге механикалық тітіркендіргіштердің қатты еркін қозғалысқа келтіруге механикалық қатты етпеуіне әсер етіп, организмге керекті заттар қоры болып табылады. Май қабаты болғандықтан организмде жылу сақтап тұрады. Әсіресе балада тері асты май қабаты жетілген, бірақ бар жерінде бірдей орналаспаған. Бала организмінде күлгін түсті май қабаты әсіресе мойын айналасында, жауын арасында, омыртқалар арасында орналасқан. Әсіресе организм салқындағанда қышқыл даму процессі тездеп жүреді, энергия көзі АТФ аздау, сондықтан бұл клеткалардың температурасы басқа қоршаған тіндерден тездеп көтеріледі.

Жаңа туған сәбидің шашы өте жұқа, біркелкі емес. Оларда кейде шаш құрылымындағы млы заты болмайды, шашы өте жұқа, біркелкі емес. Оларда кейде шаш құрылымдағы млы заты болмайды, шаш қалтаба мен тамыр қынабы жіңішке келеді. Тұрақты шаш тек 10-12 жаста ғана өседі. Жаңа туған және емшектегі баланың терісі өте жұқа нәзік сыртқы қабатында суықтан сақтай, зақымнан қорғайтын жылтырауық бездер бар. Қабаттарының ерекшелігіне байланысты ерекше күтім керек. Қабаттарында беріктігіне байланысты тез жарақаттанғыш, олар арқылы микробтар да тез өседі.

Ересек және егде жастағы адамдардың терісі

lek

Терінің жастық өзгерістері 40 жастан асқан соң пайда болады. Дененің ашық бөлімдерінде әжімдер пайда болып, терінің серпімділігі жоғалып, құрғай бастайды. 70-75 жастан соң тері жұқарып, қатпарлар оңай немесе жеңіл жиналады, терінің құрғауының жоғарлауынан көкшіл түсті болады. Қартаю кезінде базалды қабаттың пигментті жасушалардың көбеюінен, мүйізді қабаттың қалыңдауынан, өсуші қабаттың жасушаларының қатарының саны азаюынан және әрбір жасушаның өлшемінің жекеленіп өзгеруінен эпидермис қабаты жұқарады. Сондай-ақ дерма талшықты құрылымның деструкциясынан, жасушалық элементтердің азаюынан, тамыр қабырғасының қалыңдауынан, тер бездерінің атрофиясынан жұқарады. Коллаген талшықтары дөрекіленеді, эластикалығы қалыңдайды.

Терінің инволюция процессі тері жамылғысының ашық бөлімдерінде қоршаған ортадан келетін әр түрлі факторлардың әсерінен болады, әдетте 40 жастан соң эпидермистің, гиподерманың жұқаруы, ұсақ май бездерінің атрофиясы дамиды. Тері тығыздала түседі және коллаген талшықтары дөрекіленеді. Эластин талшықтарының шоғыры қалыңдап, дөрекіленеді, бір-бірімен жабыса бастайды. Теріде мукополисахарид қышқылы, гликоген азады, РНК синтезінің белсенділігі төмендейді, гликопротеидтер саны көбейеді.

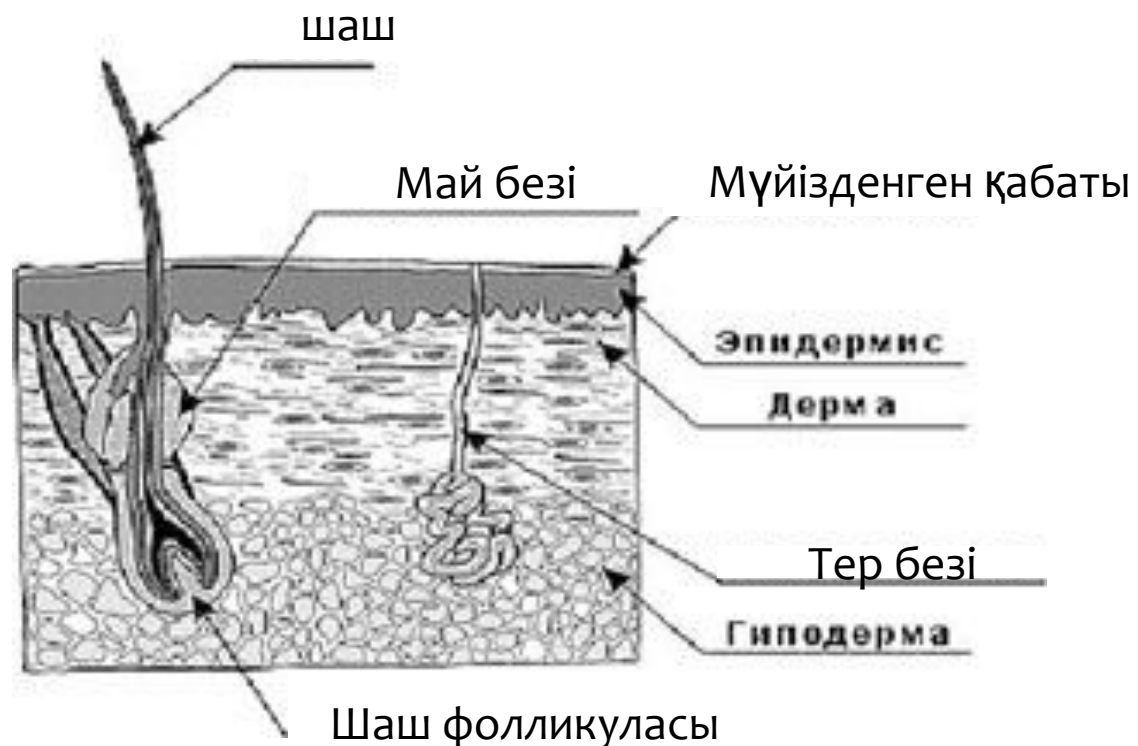
50 жастан соң терінің өзгерістері күшейе түседі, оның жабық бөлімдерінде басталады. Теріде қызметі бұзылған капиллярлар мен артериолалар саны біртіндеп өсе бастайды. 60 жасқа қарай барлық қабаттың жұқаруы байқалады, тіпті ірі май бездерінде секреторлық үлестің азаюы анықталады, нуклеин синтезі төмендей бастайды.

75 жастан соң тері кенеттен жұқарып кетеді, тері жамылғысының көптеген бөлігінде гиподерма атрофияға ұшырайды. Эпидермисте пигментке толған тікенекті қабаттың ошақты атиптік өсуі кездеседі. Меланин пигменті эпидермисте біркелкі емес шашырап орналасады. Шаш өсу кешеуілдейді, түскен шаштар қайта орнына келмейді, таздануға әкелуі мүмкін

Балалардың терісінің құрылысы

Балалардың терісі ересек адамдардың терісі сияқты мына қабаттардан тұрады – эпидермис, дерма, тері асты шел май қабаты (гиподерма).

Эпидермис- ерінің беткі қабаты. Эпидермистің жасушалары 5 қабаттан тұрады. Бірақ эпидермис балаларда ересекетерге қарағанда жұқа. Ал жаңадан туылған нәрестелерде ең жоғарғы (мүйізденген) қабаты бір-бірімен әлсіз байланысқан 2-3қабаттан тұрады, сондықтан нәрестелердің терісі жараланғыш болып келеді.

Сонымен қатар, балаларда эпидермис дермамен бос бойланысқан, сондықтан қабыну кезінде немесе басқа да патология кезінде қабаттарға жайлылады, сондай-ақ ересектерге қарағанда инфекцияның жайылуы балаларда тез және жиі жүреді.

Дерма (меншікті тері)

Бұл қабаттың дәнекер тінінде теріге тіректік қасиет беретін коллаген және эластин талшықтары орналасқан. Мұнда тер және май бездері, шаш түбірі, тамырлар, сезімтал жасушалар, бос жүйкелік аяқтамалар орналасқан. Балаларда дерма құрылысында дәнекер тін, эластиалық және бұлшықеттік талшықтар өлсіз дамыған. Май бездері құрсақішілік даму кезінен бастап ақ өз қызметін атқарады: ұрықты орналасуына байланысты ылғалданудан қорғайды, сондықтан бала туылған кезде ірімшікпен майланған сияқты болып жабылады. Нәрестелерде тер бездері қалыптасып қояды, бірақ жылуреттеу ортаулығының дамымауына байланысты қызметтік жеткіліксіздік болады (өмірінің алғашқы 3-4ші айында). Май және тер бездерінің секреттері микробқа қарсы белсенділік танытады, сондай-ақ теріге түскен химиялық заттардың кейбір зиянды әрекеттерін нейтрализациялайды.

Тері асты шел май қабаты

Құрсақішілік дамудың 5-ші айында қалыптасуы басталады, бірақ максималды түрде 8-9айда жетіледі. Ерте жастағы балаларда дене массасының 12%-ын, ал ересектерде 8%-ын гиподерма алып жатыр. Емізулі балаларда тері асты шел май қабатының құрамы анасының сүтінің майының құрамына ұқсас келеді. Соның арқасында тері асты шел май қабатында қатты май қышқылдары болады, сондықтан өмірінің бірінші жылында ұлпаның тургоры тығыз болады. Терінің жастық ерекшеліктері рН көрсеткішінің айырмашылығына байланысты. Балалардың терісі суға қанық болады. Жаңа туылған нәрестелерде су 80-90% болады (ересектерде 65-67%). Сонымен қатар оларда меланин аз болады, сондықтан терілері УК-сәулесі кезінде қорғанышсыз.

Терінің функциялары (балалардағы жастық ерекшеліктер)

Қорғаныстық- тері ағзадағы мүшелерді сыртқы ортадан келетін зиянды заттардан қорғайды (механикалық, химиялық зақымдардан, күн сәулесінен), ауру тудырушы микробтар мен негативті заттарға қарсы барьерлік қызмет атқарады. Терінің бұл қызметі, әсіресе жаңа туған балаларда және емшек жасындағы балаларда жеткіліксіз. Өйткені жаңа туған және емшек жасындағы балаларда жұқа және жұмсақ терінің мүйізді қабаты ересектермен салыстырғанда механикалық және химиялық факторлар әсер еткенде тез зақымданады, жергілікті иммунитеттің дамымауы, нейтралды немесе әлсіз рН-ы әсер етеді

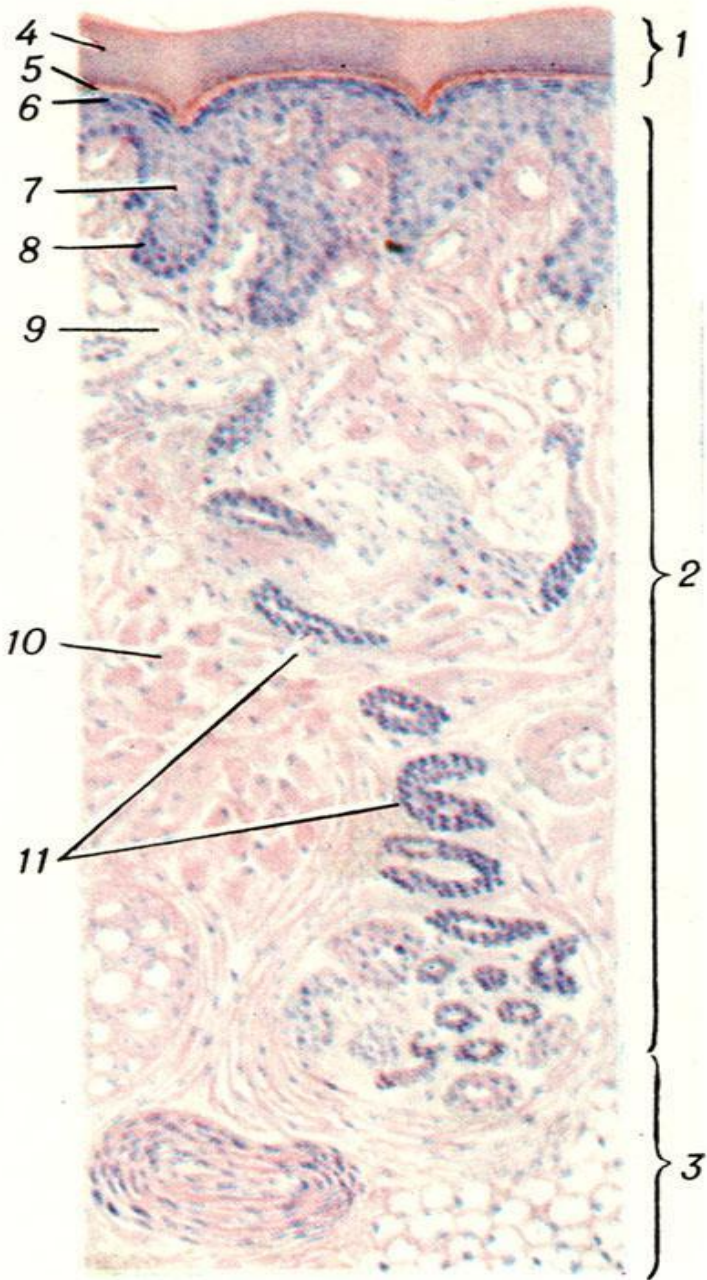
Тыныс алу; оттегі тек өкпе арқылы емес, терімен де түседі. Тері «дем алады» - оттегіні жұтады және көмірқышқыл газын бөледі. Ересектерде тері арқылы ауаны жұту өкпеге қарағанда 800 есе аз. Ал ересектер мен нәрестелерде тыныс алу қызметі мүйізді қабаттың жұқалығына байланысты және қанмен қамтамасыз етілуіне байланысты маңызды.

Терморегуляция: Жылу тері арқылы сыртқа беріледі. Терінің бұл қызметі жаңа туған және емшектегі балаларда жақсы байқалады. Сондықтан балалар тез тоңып, тез ысып кетеді. Терінің беті үлкен, эпидермис жұқа, капиллярлары көп және орталық нерв жүйесінің реттеу әсерінің толық жетілмеуіне байланысты жеңіл, бірақ нашар таралатындықтан дене жылуы өзгермелі болады. 1 жасқа дейінгі балаларда булану нашар, ал 2-3 жастан бастап булану процесі дамиды. Соның нәтижесінде жылу реттеледі.

Сезгіштік . Теріде қысым, жанасу, ауру, суық, жылуды қабылдайтын көптеген рецепторлар орналасады. Жаңа туған балада экстрарецепторлар жақсы дамыған және қоздырғыштарды қабылдай алады. Бірақ орталық нерв жүйесі толық өсіп жетілмегендіктен терінің сезімдік әрекеті жетілмеген.

Синтетикалық. Д витамині теріде күннің күлгін сәулесі әсерінен түзіледі. Бұл витаминнің жетіспеуінен әсіресе балаларда рахит ауруы дамиды.

Қанның қоры қызметі. Терінің торлы қабатында (дерма) көптеген артериоло-венулярлы анастомоздар мен қан тамырлар торының орын алуына байланысты болады. Ересек адамның терісінің осы қабатында 1л-дей қан сақталады.

Саусақ терісі

- 1 — эпидермис
- 2 — меншікті тері (дерма);
- 3 — тері асты шелмайы (гиподерма);
- 4 — мүйізденген қабат;
- 5 — жылтырауық қабат;
- 6 — түйіршікті қабат;
- 7 — тікенекті қабат;
- 8 — базальды қабат;
- 9 — емізікшелі қабат;
- 10 — торлы қабаь;
- 11 — тер бездері.

Қорытынды

Сонымен, тері (cutis)- ағзаны сыртынан жауып жатқан жабынды. Ересек адамда көлемі 1,5-2м², ал балаларда 2,5 есе артық. Тері эпидермис (эпителий тіні) пен дермадан (дәнекер тіні) тұрады. Бұлардың астында терінің май қабаты тері астындағы клетчатка немесе гиподермасы бар. Адам денесінің әр бөліктерінде терінің қалыңдығы әр түрлі, алақанда және табанда қалың тері, ал дененің басқа жерлерінде жұқа тері орналасқан. Сондықтан тері қалыңдығын шамамен 0,5-5 мм деп есептейді.

Тері ұрықтың дамуы кезінде екі жапырақшасынан бастау алып дамиды. Тері эпидермисі- эктодермадан, ал оның астындағы дәнекер тінді— дерма қабаты- сомиттің туындысы дерматомнан дамиды. Ұрықтың алғашқы аптасында терінің бір қабаты жалпақ жасушалардан, ал кейін 2-3 айлық ұрықта эпителий көп қабаттыға айналады. 3-айлық нәрестенің терісінде түктер, бездер мен тырнақ пайда бола бастайды.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Гистология, Эмбриология, Цитология / Ю.И. Афанасьев және Н.А. Юрина
2. Гистология, эмбриология, цитология, ЖОО арналған оқулық.- / Есимова Р.Ж., Нурсейтова К.Т. / М.: ГЭОТАР-Медиа, 2014ж.- 800
3. <http://stomatologo.ru/vozrastnie-osobennosti-stroeniya-koji-stroenie-koji-u-malishej.html>
4. <http://kursak.net/lekcija-po-gistologii-25-kozha-i-ee-proizvodnye/>
5. <http://www.myshared.ru/slide/1269357/>
6. <http://www.psyworld.ru/for-students/lectures/anatomy-and-physiology-of-a-childrens-organism/864-2010-01-03-15-22-34.html>

Назарларыңызға рахмет

